
Талієв

Валерій Іванович

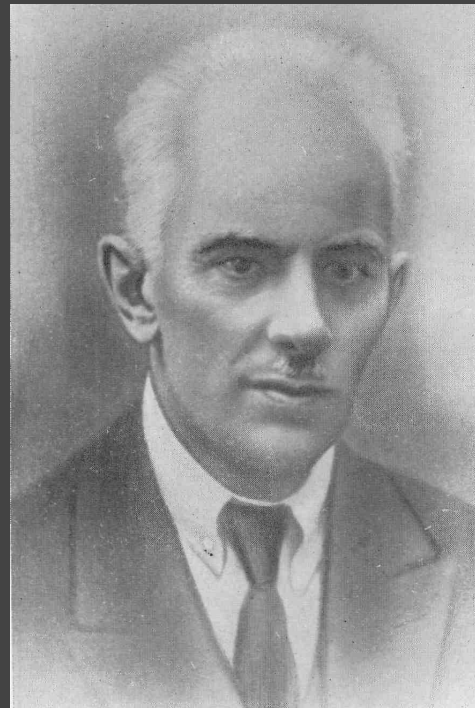
(1872-1932)

Ботанік, приват-доцент Харківського університету, голова Харківського товариства аматорів природи (1912-1917).

150 років минуло від дня народження Валерія Івановича Талієва. Випробування часом не змінило високої оцінки видатної наукової діяльності вченого, який збагатив ботанічну науку класичними роботами. Його чудові дослідження про вплив людини та антропогенних факторів на формування рослинного покриву, як і раніше, є основними у напрямку ботанічної географії. Славне життя, невтомна науково-педагогічна та громадська діяльність Валерія Івановича Талієва, його сміливі наукові пошуки, освітлені невгасим вогнем творчої думки, його глибока переконаність і принциповість у відстоюванні своїх наукових поглядів, беззавітна відданість інтересам науки Батьківщині - всі ці якості Валерія Івановича Талієва здобули йому славу видатного натураліста, вченого-революціонера та новатора в науці.

На виставці представлені прижиттєві видання В.

І. Талієва, його книги та статті з автографами, підручники та література про нього.

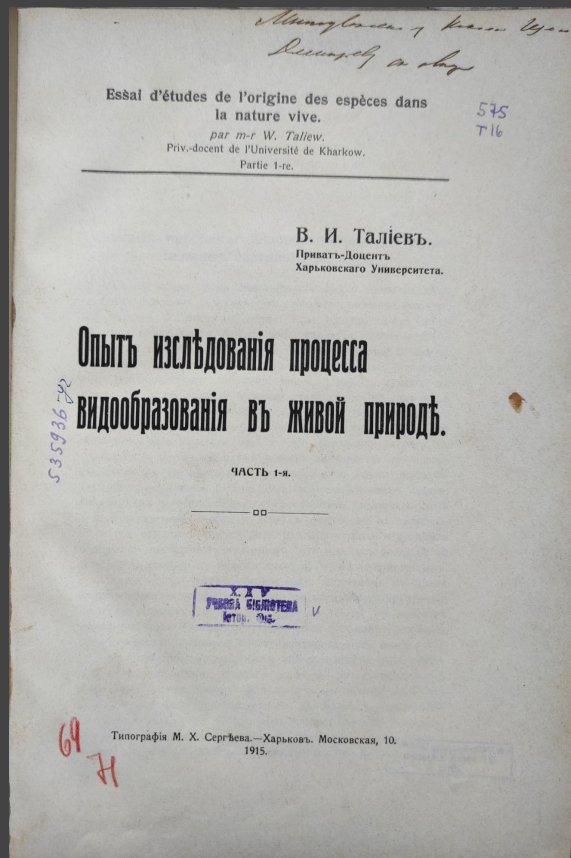

В. І. Талієв

Основні дати життя і діяльності

- Валерій Іванович Талієв народився 22 лютого 1872 року в м. Лукоянську Нижегородської губернії у сім'ї вчителя. Навчався у гімназії при Ніжинському історико-філологічному інституті.
- У 1890-1894 рр. В. І. Талієв навчався на природничо-історичному факультеті Казанського університету, який закінчив із зоотою медаллю.
- У 1894 році вступив на третій курс медичного факультету Харківського університету, який закінчив у 1897 році.
- До 1899 року служив військовим лікарем.
- У 1899 році у Харківському університеті здав магістерські екзамени та був прийнятий на посаду приват-доцента по кафедрі ботаніки де працював до 1918 року.
- У ці ж роки Талієв викладав ботаніку в Харківському ветеринарному інституті та Харківському медичному інституті.
- У 1902 році захистив у Харківському університеті магістерську дисертацію на тему «Флора Крыма и роль человека в ее развитии».
- У 1910 році на базі вищих жіночих медичних курсів у Харкові було відкрито жіночій медичний інститут, де Талієв читав ботаніку та став завідувачем кафедрою.
- У 1916 році В. І. Талієв захистив докторську дисертацію «Опыт исследования процесса видообразования в живой природе».
- У 1917 році В. І. Талієва було обрано деканом природознавчого відділення Харківського університету.
- У 1919 році за конкурсом був обраний на кафедру ботаніки Петровської (Тимірязевської) сільськогосподарської академії. Одночасно з кафедрою професор В. І. Талієв очолив також і ботанічний сад академії. У цей період сад був значно реорганізований, видалені багато дерев, змінений асортимент рослин.
- У 1925 році В. І. Талієв був запрошений професором на кафедру методики сільськогосподарської ботаніки на Вищі педагогічні курси. У 1931 році затверджено професором агроботаніки Московського зернового інституту, в якому він працював до останніх днів свого життя.
- Помер В.І. Талієв 21 лютого 1932 року.

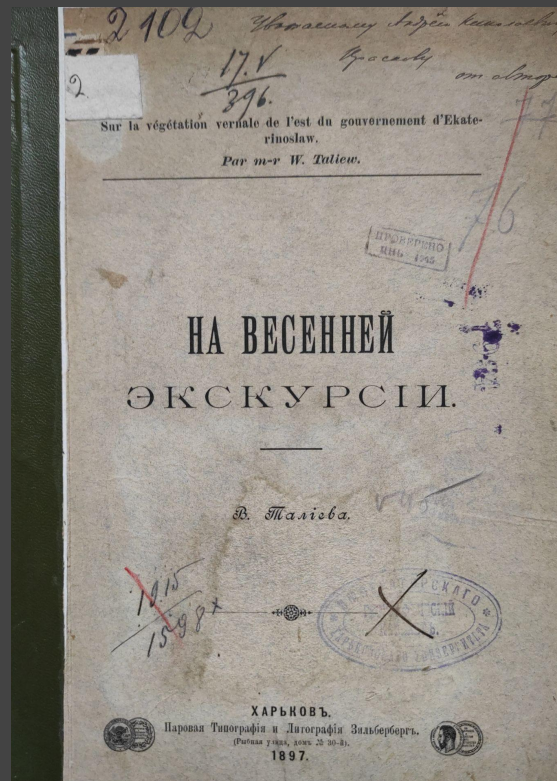
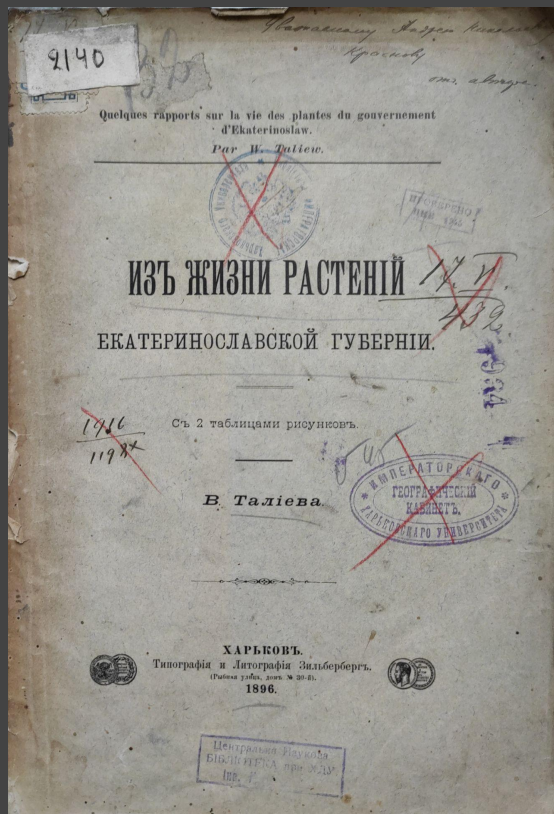
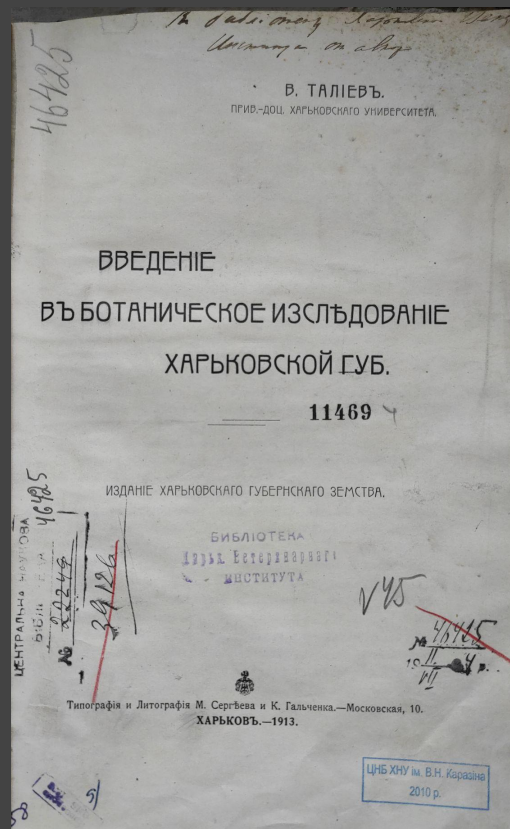
У 1916 році в Петербурзькому університеті В. І. Талієв захистив докторську дисертацію «Опыт исследования процесса видообразования в живой природе».

«Наука должна быть теснейшим образом связана с народом. Наука только тогда будет могучим деревом, когда ее корни будут глубоко входить в народную массу. Мы должны сделать все возможное, чтобы народ возможно легче подошел к науке».

В.І. Талієв

Роботи з автографом В.І. Талієва

Валерій Іванович багато сил і енергії приділяв пропаганді поглядів охорони природи. Він організував низку виставок в різних містах України (Харкові, Києві та ін.), привертаючи увагу громадськості до цього важливого питання. Він також був творцем і незмінним керівником Харківського товариства любителів природи - одного з найбільш активних і авторитетних природоохоронних товариств Російської імперії. Він є засновником і головою Харківського товариства аматорів природи, а також засновником і редактором журналу «Бюллетени Харьковского общества любителей природы». Цей журнал видавався з 1912-1917 рік.

БЮЛЛЕТЕНИ

ХАРЬКОВСКАГО ОБЩЕСТВА ЛЮБИТЕЛЕЙ ПРИРОДЫ.

Bulletin de la Société des amis de la nature de Kharkow.

1912.

(Съ. Приложеніемъ № 1).

№ 1.

ОТЧЕТЪ

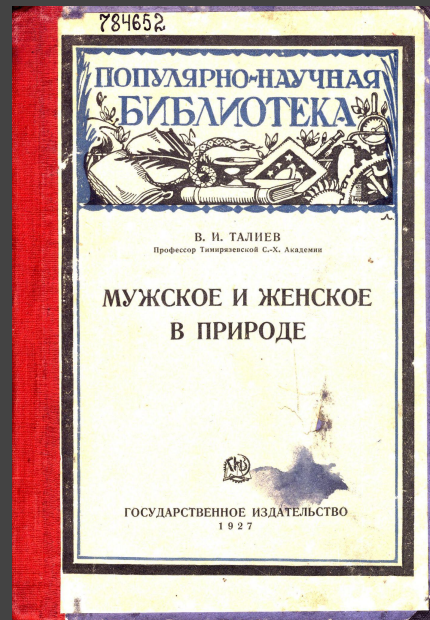
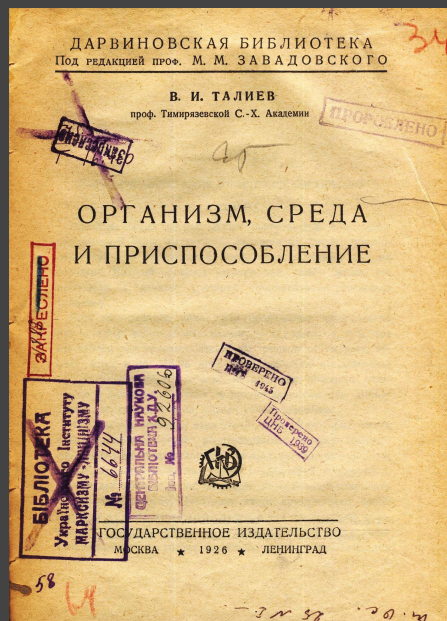
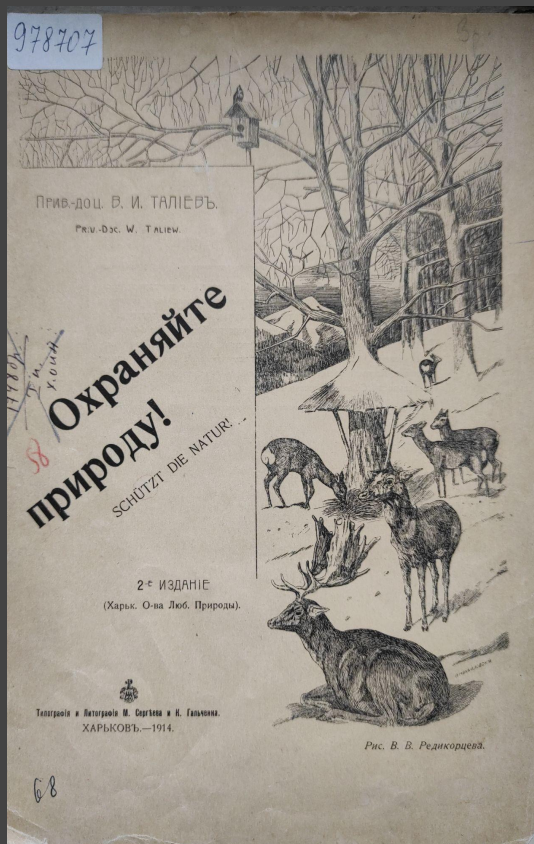
о дѣятельности Общества за время съ 24-го
сентября 1911 г. по 1-е марта 1912.

Возникновеніе Общества.

Общество возникло по инициативѣ группы лицъ, которыми былъ выработанъ проектъ устава и представленъ на утвержденіе за подписью проф. М. Ф. Иванова, прив.-доц. А. М. Покровскаго и прив.-доц. В. И. Таліева. Уставъ утвержденъ Харьковскимъ Губернскимъ по дѣламъ объ обществахъ и союзахъ Присутствіемъ 1 августа 1911 г. 24 сентября состоялось первое собраніе Общества, на которое были приглашены повѣстками всѣ, извѣстныя организаторамъ, интересующіяся лица, при чемъ на повѣсткахъ было указано, что всѣ, явившіеся на собраніе или заявившіе о желаніи быть на немъ, будутъ считаться вступившими въ число членовъ Общества. Первое общее собраніе было посвящено изложенію истории возникновенія новаго Общества, обсужденію задачъ его и выбору правленія. Въ составъ послѣдняго вошли: предсѣдатель прив.-доц. В. И. Таліевъ, товарищъ предсѣдателя проф. П. П. Сушкинъ, секретарь А. И. Нечасевъ, казначей Н. Н. Малышевъ, члены: проф. М. Ф. Ивановъ, Н. К. Кничеръ и прив.-доц. А. М. Покровскій. На обязанность правленія было возложено послѣдовательное активное развитіе программы Общества.

Послѣдовавшая затѣмъ работа Правленія выразила въ подготовкѣ матеріаловъ для общихъ собраній и въ устройствѣ такихъ по опредѣленной программѣ, въ предварительной разработкѣ различныхъ мѣропріятій, направленныхъ къ осуществленію задачъ Общества и въ практическомъ выполненіи ихъ (въ болѣе важныхъ случаяхъ съ одобренія общихъ собраній, въ менѣе

У 1913 році у Харкові Талієв вперше у Росії видав першу популярну книгу, яка називається «Охраняйте природу!». Науково-популярні книги, написані Талієвим читали всі, хто цікавився ботанікою.

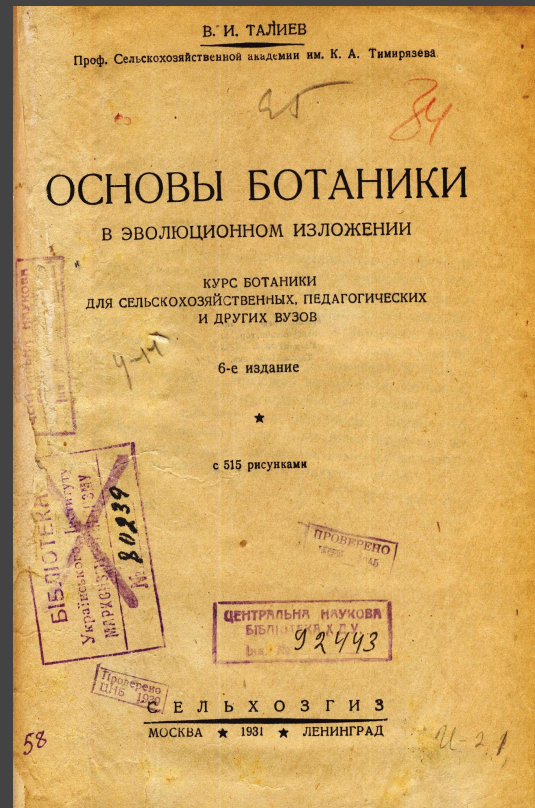
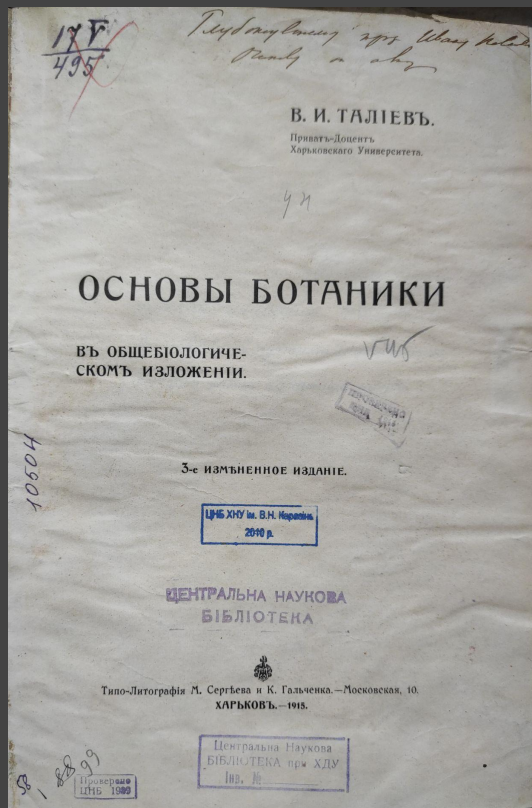

«Красота природы имеет собственную высокую ценность: она должна быть охраняема независимо от узко-практических задач!»

V.I. Taliev

На основі лекцій, читаних студентам медичного факультету, В.І. Талієв випустив підручник ботаніки (Перше видання – 1907 рік, останнє, посмерте, - у 1933 році) – «Основы ботаники в общебиологическом (эволюционном) изложении». Цей підручник є класична праця з ботаніки.

*Посвящается
русской учащейся молодежи,
в созвучии с лучшими стремлениями
которой зрела настоящий труд.*

Талиев В.И. Проф. А.Н. Краснов, как ученый / В.И. Талиев // Профессор Андрей Николаевич Краснов (1862–1914 г.). – Х., 1916. – С. 37–51.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/6655/2/Prof.%20Krasnov%20kak%20uchenyi.pdf>

Проф. А. Н. Красновъ, какъ ученый.

Существуют ли объективные признаки крупного таланта, какъ индивидуальности, отмѣченной особой печатью, выделяющей данного дѣятеля высоко надъ окружающимъ уровнемъ? Къ такимъ признакамъ, органически связаннымъ другъ съ другомъ, по нашему мнѣнью, относятся: приращенность таланта, его разносторонность, активность и наконецъ даръ угадыванія истины.

Искусственно создать или воспитать дѣйствительный талант мы не въ состоянн. Конечно, и средняя способности при благоприятныхъ условіяхъ, настойчивости и упражненіи могутъ достигнуть значительнаго изощренія, но и только. Чтобы прокладывать новые пути и смѣло порывать съ старымъ, чтобы мысль могла парить надъ установленными границами, необходимо имѣть нѣчто особенное, заранѣе данное, кроющееся въ самой организаціи. Это и проявляется, съ одной стороны, въ наличности наслѣдственности, а съ другой—въ раннемъ обнаруженіи будущихъ наклонностей. Вмѣстѣ съ тѣмъ, истинный талантъ многостороненъ. Различныя формы духовной дѣятельности, хотя въ теченіе жизни человѣка и дифференцируются, однако, несомнѣнно, имѣютъ общую органическую основу. Поэтому-то такъ часто въ одномъ и томъ же лицѣ, отмѣченномъ высокой талантливостью или даже гениемъ, соединяются различныя творческія способности (Микель-Анджело, Гете, Левъ Толстой), и выдающийся ученый нерѣдко неотдѣлимъ отъ поэта или художника.

Типичной чертой таланта является его активность. Та сторона духовной организаціи, которая почему-то отъ природы явилась усиленной, вмѣстѣ съ тѣмъ какъ бы содержитъ въ себѣ и стимулъ, толкающій въ сторону постоянного осуществленія въ дѣйствіи. Въ талантѣ живетъ повышенная потребность удовлетворенія этого стремленія, которая и выливается въ творчество.

Наконецъ, мы говоримъ о талантѣ только тогда, когда онъ кроется въ себѣ способность не вообще творить, а творить истину. Что есть истина? – вопросъ этотъ и сейчасъ только

Талиев В.И. Ботанико-географическія работы А.Н. Краснова / В.И. Талиев // Профессор Андрей Николаевич Краснов (1862–1914 г.). – Х., 1916. – С. 52–70.

<http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/6656>

Ботанико-географическія работы А. Н. Краснова.

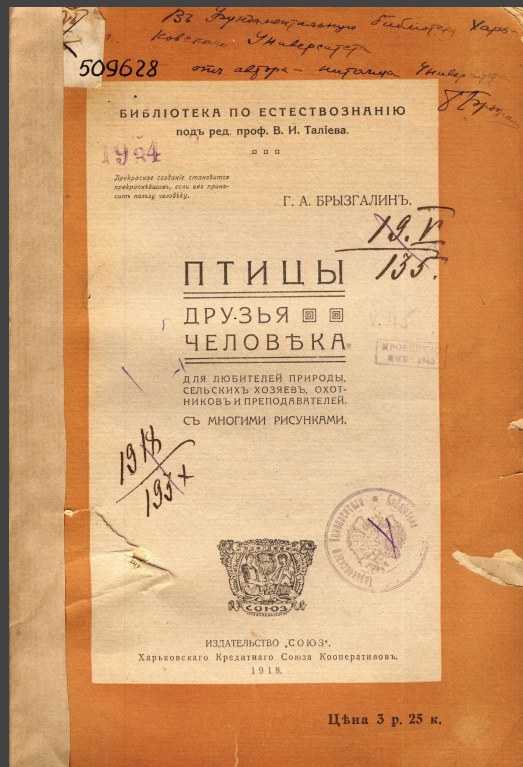
Какъ нами было уже отмѣчено въ общей характеристикѣ Краснова, онъ былъ по преимуществу ботанико-географомъ, и въ области русской ботанической географіи его заслуги являются крупными и безспорными. Эти заслуги, несомнѣнно, поставили бы имя Краснова высоко среди западно-европейскихъ корифеевъ ботанической географіи, если бы онъ, какъ человѣкъ съ чисто русскими симпатіями и рѣдкой скромностью, не печаталъ своихъ работъ почти исключительно на родномъ языкѣ, хотя и обладалъ прекраснымъ знаніемъ многихъ иностранныхъ языковъ.

Мы не ставимъ своей задачей исчерпывающій очеркъ сдѣланнаго Красновымъ, но остановимся лишь на нѣкоторыхъ его работахъ, казущихся намъ наиболѣе интересными. Изъ нихъ, конечно, прежде всего обращаетъ на себя вниманіе его первая большая работа «Опытъ исторіи развитія флоры южной части восточнаго Тянь-Шаня», «разсужденіе на степень магистра ботаники А. Н. Краснова»¹⁾. Въ ней уже ярко выражены всѣ особенности таланта Краснова: ширина кругозора, смѣлость мысли, тонкая наблюдательность, картинность языка и недостаточная внимательность въ обработкѣ фактическаго матеріала. «Опытъ исторіи развитія» составляетъ, конечно, крупный моментъ въ исторіи изученія флоры Тянь-Шаня и при болѣе живомъ темпѣ русской науки могъ бы послужить исходнымъ пунктомъ для цѣлой научной литературы. У насъ же онъ такъ и остался безъ дальнѣйшаго движенія, почти не оказавши преемственнаго вліянія.

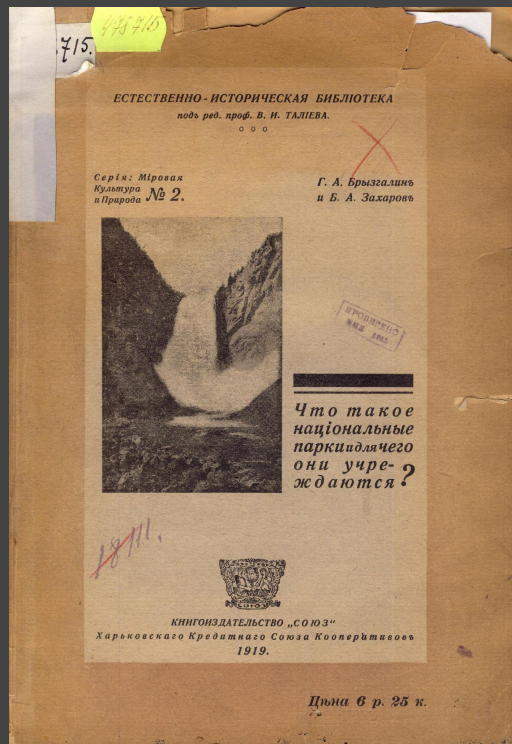
Но намъ хочется особенно отмѣтить другую сторону значенія названной работы Краснова въ исторіи русскихъ ботанико-географическихъ воззрѣній. Красновъ въ ней (такъ же какъ въ рядѣ другихъ болѣе мелкихъ раннихъ статей) является отцомъ тѣхъ двухъ ботанико-географическихъ направленій, которыя сейчасъ господствуютъ въ русской литературѣ и которыя дифференцировались изъ прежняго общаго «геоботаническаго» на-

¹⁾ Залиски И. Р. Географическаго О-ва. 1888.

За його редакцією у Харкові починає видаватися серія науково-популярних книг з охорони природи: «Календарь Харьковского общества любителей природы», «Птицы — друзья человека» Г. Бризгаліна, «Что такое национальные парки и для чего они учреждаются» — Г. Бризгаліна і Б. Захарова. Автори цих книг — талановиті учні Талієва.

Ціна 3 р. 25 к.

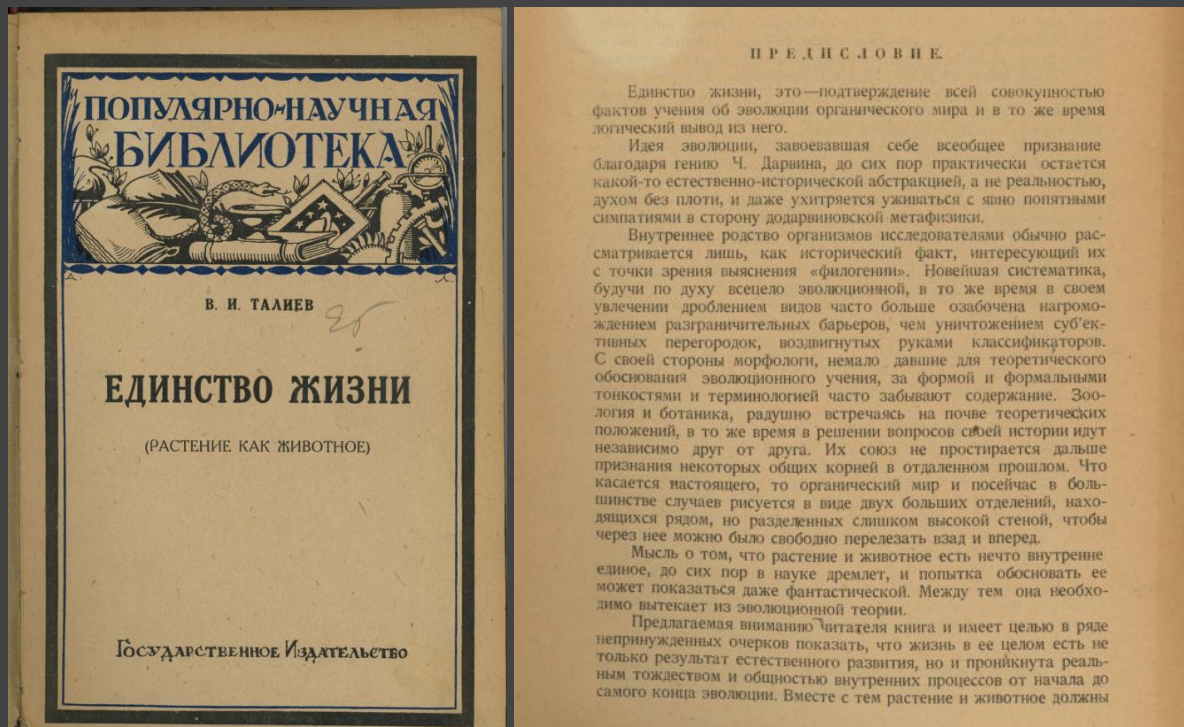

Ціна 6 р. 25 к.

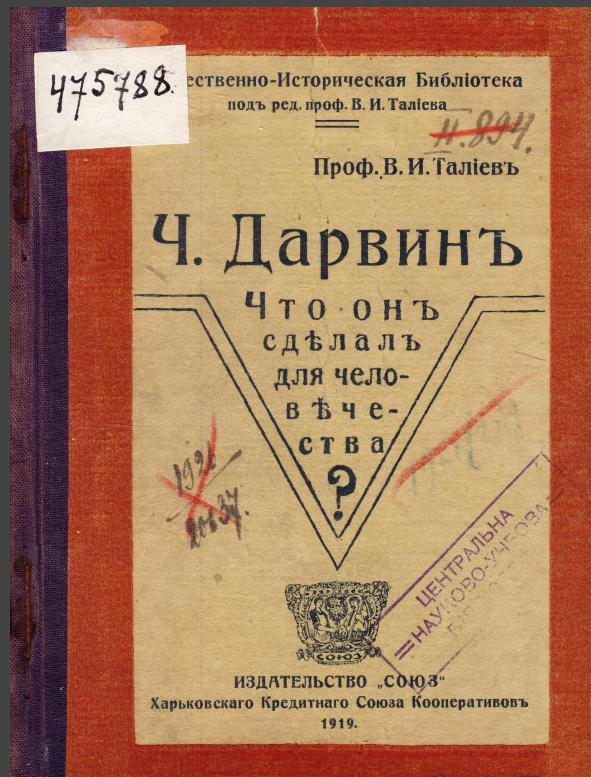
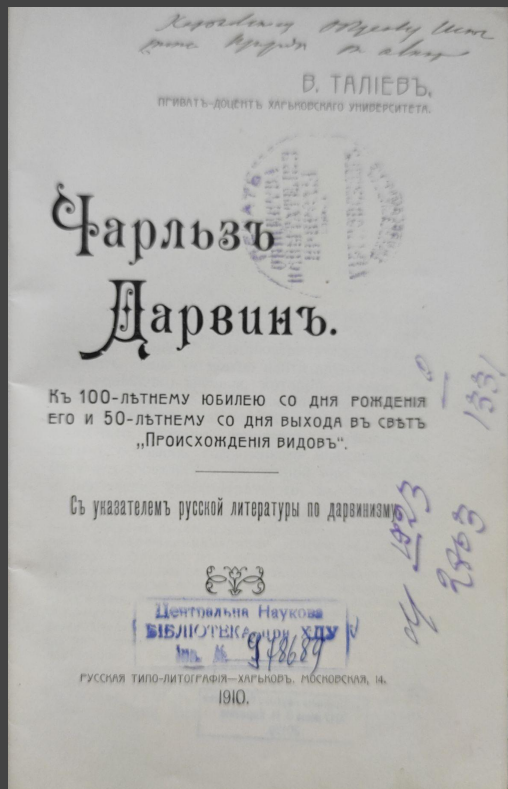
«Національні парки повинні бути близькі кожному громадянину, тому що вони торкаються широких національних інтересів, оберігаючи пам'ятки його національної історії, роблячи останню більш живою, яскравою, дотиковою».

Г. Бризгалін

В. І. Талієв був видатним популяризатором наукових знань Йому належить понад 30 блискуче написаних науково-популярних книг, статей та безліч критичних оглядів, рефератів та рецензій. Його книги «Строение и жизнь растения» (1924), «Единство жизни» (1925) <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/14598>, «Биология наших растений» (1925), є найкращими зразками вітчизняної науково-популярної літератури.

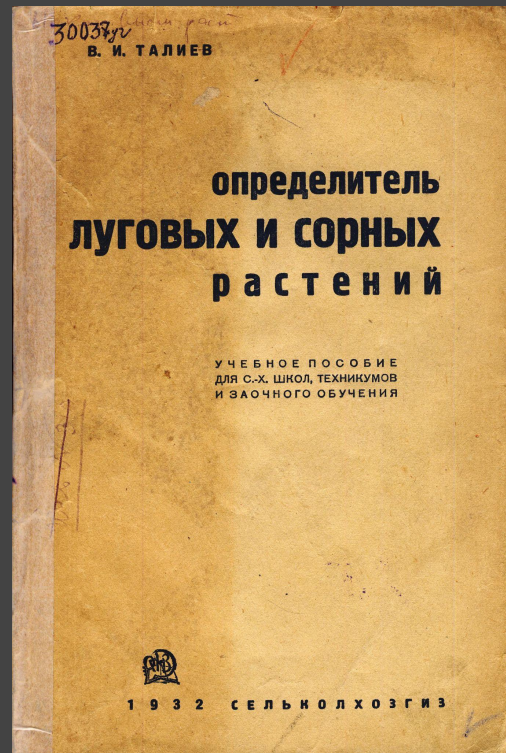
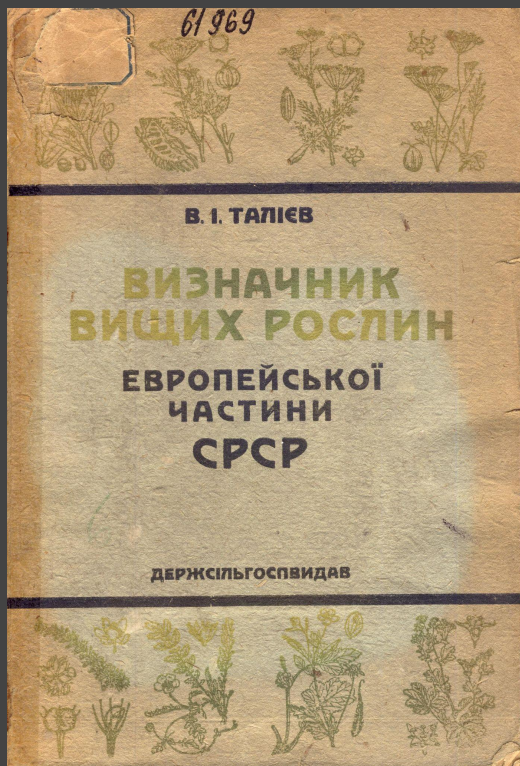
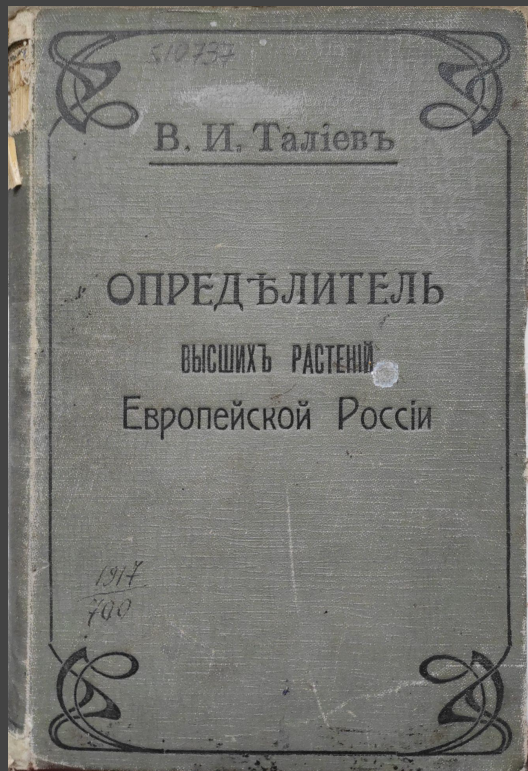

Викладу біографії Дарвіна і його вченню він присвятив дві книги (1910, 1919), в яких засвідчив глибоку повагу і захоплення великим біологом.

СРЕДИ великихъ именъ, которыми должно гордиться человечество, одно изъ первыхъ мѣстъ занимаетъ гениальный англійскій естествоиспытатель Чарльзъ Дарвинъ. Имя его принадлежитъ къ числу наиболѣе популярныхъ. Несмотря на то, что его работы непосредственно касаются какъ будто сравнительно специальной области естествознанія, едва-ли можно найти другого мыслителя новѣйшаго времени, который оказалъ бы своими идеями столь-же разнообразное и глубокое вліяніе буквально на всѣ отдѣлы знанія. Мало того, Дарвинъ произвелъ переворотъ въ самыхъ основахъ современнаго міросозерцанія. Идеи его ворвались во внутренній міръ вѣровацій человѣка и заставили пересмотрѣть то, въ чемъ онъ раньше не сомнѣвался. «Какъ ты себя чувствуешь, читатель? говорить извѣстный зоологъ Броннъ, переводчикъ Дарвина на нѣмецкій языкъ, ты обдумываешь, чего

У Харківському університеті Талієв читав лекції з ботаніки на медичному факультеті. Книги Талієва послужили справі поширення наукових знань та навчання студентської молоді. Його відомий «Определитель высших растений Европейской части СССР» широко використовувався в багатьох вузах та був видан у багатьох університетах західних країн.

Вірш із збірки “Цілюще зілля” (1945) Михайла Васильовича Клокова (1896-1981) (літ. псевдонім - Михайло Доленго), українського ботаніка, поета, літературного критика, вихованця Харківського університету, присвячений В.І. Талієву.

НАУКА ВЧИТЕЛЯ

I

Без дотепу не розмовляв ніколи,
В очах татарських огник не згасав,
Був переконаний у всьому, що сказав...
Його переросли, та не збороли

В полеміці, творці нової школи,
З його ж бо учнів цвіт став їхніх лав.
Звичайно, в них багато більше прав
І рації. Не за царя ж Миколи

Живуть та й не романтики вони,
Як мій учитель—Талієв небіжчик.
Шлях поступу їм стелеться ясний

До верховини перспектив найближчих,
А треба ж і на гору лізти їм
На самоті із розумом своїм.

II

Раз Талієв, то — крейда, степ, людина,
Що позаносила насіння звідусіль,
Зелених жартів саме в цьому сіль,
Генезис флори—простий, наче днина,

І людська тут в основі є провина.
Антропогенний фактор всіх зусиль
Приклав, створивши небувалий стиль,
Де сходом пахне степова картина.

Але в очах у квітів глибина,
Синіючи, всміхнулась чи зітхнула,
Пожалкувала — не така вона

Чи в льодове поринула минуле,
В тисячолітні місяці зими,
З якої вийшли ми на світ людьми.

III

Як дамі рицар, він служив ідеї,
Без ляку та догани до кінця.
Гектарами живого воронця
Степи червоні прихилив до неї.

І, відданості прикладом своєї
Зворушуючи молоді серця,
Не відав, що непевна жінка ця
Є донькою старої Дульцинеї.

По всіх турнірах він, старий борець,
За честь її виходив на змагання.
Доводив зайвий раз, що він—митець

Великий на словесне фехтування.
Я пам'ятаю сивого його.
Ні, не сивіє в попелі вогонь.

У виставці було використано матеріал із книги

Валерий Иванович Талиев : биографо-библиографический указатель / Сост., вступ.ст. Антонина Алексеевна Щербакова . – Москва : Сельхозгосиздат, 1960 . – 75 с. : 1 л.портр. – (Ученые Тимирязевской академии)
http://elib.timacad.ru/dl/full/taliev_v.i.pdf/download/taliev_v.i.pdf

Інтернет-посилання

- ВАЛЕРІЙ ІВАНОВИЧ ТАЛІЄВ: БІОГРАФІЯ
<http://www.people.su/ua/106413>
- Знаменитые лукояновцы. Талиев В.И.
<http://lukped.narod.ru/internet/science/taliev.htm>